

EUSKARA BATUA ETA IRAKASKUNTZA

Bergara, 1978-IX-5

Mendiguren, Xabier

Zalantzarik gabe, euskara batuari dagokionean, irakaskuntz mundua izan da garrantzi handieneko alorra beronen aurrerabiderako. Horregatik, hiru inkesta moduren bitartez alor hau aztertzea erabaki dugu.

– Lehenengo inkesta Hego Euskadiko 570 irakasleri banatu diogu. Hauetarik 269 Gipuzkoan daude; 166 Bizkaian; 91 Nafarroan eta 44 Araban. Inkestatuok aukeratzean oso kontutan hartu da bakoitza lanean ari deneko ikastolaren tamaina, faktore honek izan dezakeen garrantziagatik.

Inkestak 13 galdera egiten zizkion bakoitzari, beraz, bildu den informazio masa aski zabala delarik eta korrelazio multzo ugariak egitea posible izanik, guk geuk aukeraketa mugatu bat egin dugu euskara batuaren dinamika eta gorabeherak aztertzekeo interesgarrienak izan daitezkeen datuak hautatuz. Kontutan har bedi lan hau burutzeko epea guztiz mugatua izan dela eta ahalik eta informazio garrantzizkoena ematen ahaleginduko garela saio labur honetan inkestaren sakonketa gerorako utziz.

01-03: Sarrerako datu interesgarri gisa honako hau eman dezakegu: Inkestatuen % 24,6 gizonezkoek osotzen dutela, eta % 73,7 emakumezkoek (% 1,8 da indeterminazio tasa).

01-05: Euskal irakasle tituluari dagokionez inkestatuen % 46 titularen jabe agertzen da (262 irakasle); eta % 54 (308) dire euskal titulo gabeak.

01-07: Euskaldun zahar-berritasunari dagokionean % 13,2 (75) dira euskaldun berriak. Kopuru hau azpimarkagarria dela uste dugu.

01-11: Inkestatu hauek nori irakasten dioten galdeturik % 43 k euskaldunei soilik irakasten die; % 25,4 k erdaldunei soilik eta % 26,1 ek ditu ikasle euskaldunak eta erdaldunak.

01-12: Gaiak euskaraz (ez euskara soila) irakasteari dagokionez % 61,1 ek aitortzen du erdaraz irakasten dituela-koa; % 31,8 k berriz euskaraz ematen dituela.

01-14: Euskara batuaren ezagupideaz galdetzean, *ongi* ezagutzen dutela % 31,8 k erantzun dute; *erdizka* % 61,1 ek eta *gaizki* % 6,0 k.

01-17: Euskara batua irakaskuntzan erabiltzen al duen galdetzean, % 90,9 k BAIETZ erantzun dute, baina zertan edo zer neurritan erabiltzen duen zehazteko eskatzean honako beste kopuru hauk eman dituzte:

.mintzatzean soilik	% 10,4
.irakurgaietan.....	% 2,6
.idaztean	% 1,6
.mintzatzean, irakurtzean eta idaztean globalki	% 62,3
.irakurtzean eta idaztean.....	% 1,6
.mintzatzean eta irakurtzean.....	% 1,6
.mintzatzean eta idaztean	% 1,8
.erdizka.....	% 0,2
.eta ez du erantzun	% 1,2

Euskara batua erabiltzen ez dutela erantzun dutenek % 7,9 dira (518 tik 45).

01-18: Batua beharrezkoa den ala ez galdetzean % 81,2 k beharrezkoa dela erantzun du, % 12,6 k komenigarria dela, % 3,3 k beharrezkoa eta komenigarria dela, ez dela beharrezko % 0,4 k eta kaltegarri dela % 0,7 k. Ikus daitekeenez beharrezkotasuna % 97,1 ek aitortzen du. Ez dela beharrezko edo eta kaltegarri dela % 1,1 ek aitortzen du. % 1,6 k ez du eritzirik.

01-19: Euskara batuaren beharrezkotasunaren arrazoiak aipatzean, euskararen iraupen arrazoiak artzen du lehen postua (% 34,6); kultura modernorako tresna bihurtze arrazoiaren alde agertzen dira % 23 eta biok batera aipatzen dituztenak % 29,5 dira. Besterik pentsatzen dutenak % 9,1 dira eta eritzirik ez dutenak % 3,5.

01-20: Euskara batua ez beharrezkotzat edo kaltegarritzat jotzen dutenak (9 k erantzun dute) egin den batasuna ez dela egokia esaten dute 6 k (% 1,1). Beste bik beste arrazoi batzu aipatzen dituzte (% 0,4) eta batek aipatzen ditu hiru arrazoi batera (euskalkiak nahiko direla, egin nahi den batasuna ez dela egokia eta hizkuntzaz aparteko arrazoiak) Erantzun honek % 0,2 suposatzen du.

01-21: Inkestaturiko 570 etik, 3 k soilik ez dute eritzirik euskara batua beharrezkoa den ala ez den galdetzean (% 0,6).

01-22: Euskaldunei batua irakasteak eragozpenik sortzen duen galdetzean, informaziorik eza nabaria da, % 25,3 k ez du ezer esaten. Baietz erantzun dutenak % 32,1 dira eta ezetz erantzun dutenak berriz % 31,6. Erantzun indeterminatuak % 11,1 suposatzen du.

01-23: Haur euskaldunei batua irakastean zer eratako zailtasunak aurkitzen dituzten galdetzean ere informazio eza nabaria da (% 56,1). Gehien aipatzen den zailtasuna euskalki desberdintasuna da (% 17); ondoren, euskara batuaren ezagupiderik eza (% 3,3), batuaren zailtasuna (% 3,2), euskalki desberdintasuna eta batuaren ezagupide eza batera (% 3) eta abar. % 11,1 ek ez du erantzun.

01-24: Haur erdaldunei batua irakasteak hizkuntza aldetik eragozpenik sortzen al duen galdetzean, barriro ere informaziorik eza ohargarria da (% 43,5). *Bai* erantzun dutenak % 12,3 dira, eta ez erantzun dutenak % 31,2. % 13 k ez du erantzun.

01-25: Zer eratako zailtasunak aurkitzen diren galdetzean, erdaldunei buruz oraingoan, informaziorik eza askoz nabariagoa da (% 75,8) eta erantzun indeterminatuek % 12,6 suposatzen dute. Aipatzen den arrazoi nagusia euskara batuaren ezagupide falta da (% 3).

01-26: Euskara batuzko testuak egokiak ala desegokiak diren galdetzean, % 46,8 k egokiak direla aitortzen du eta % 6,3 soilik jotzen ditu desegokitzen. Eritzirik eza eta besterik erantzun dutenak % 35,6 dira. Erantzunik ezak % 11,2 suposatzen du.

01-27: Ondoren, euskalkizko testuen premiaz galdetu da, eta % 47,5 ek beharrezkoak direla erantzun du; % 44,7 k ezetz erantzun du; % 7,5 ek ez du erantzun.

01-28: Euskalkizko testuak zer mailatan behar diren galdetzean, informaziorik eza % 37,5 da eta erantzun dutenen artean, eskolaurrean (% 15,1) eta EGB-1 ean (% 20) ageri da premiarik handiena.

GEHIGARRIAK

(01-05 ren ondoren)

05-06: Zer eratako euskal tituluaren jabe diren galdetzean informaziorik eza % 54 da; % 30 ek "D" irakasle titulua du; 3 k (% 0,5) "B" irakasle titulua du; beste titulu batzu dituztenak 40 (% 7) dira; "D" eta "B" dituztenak % 1,2; "D" eta Hizkuntz Eskolakoa dutenak 17 (% 3) dira; Hizkuntz Eskolakoa soilik dutenak 6 (% 1,1) erantzunik eman ez dutenak % 2,6.

(01-14 ren ondoren)

14-15: Euskara batuaren ezagupidean hutsunerik ba al duten eta zer sailetan galdetzean honako hauk izan dira erantzunak: hutsunerik ez dutela aitortu dutenek 74 (% 13) dira; ortografian hutsunea dutenak % 4,2; deklinabidean % 1,6, aditzean % 30,4, sintasian % 15,6, sail denetan % 15,3, aditza eta sintasian % 12,6 eta deklinabidean eta aditzean % 1,9. Ikus daitekeenez, aditza eta sintasian aurkitzen dute irakasleek zailtasunik handiena, bai eta hizkuntzaren orokortasunean ere.

1418: Batuaren ezagupidea hiru mailatan banatu ondoren (ongi, erdizka eta gaizki), beronen beharrezkotasunaz galdetu zaie: ONGI dakitenen % 89 k beharrezkoa dela aitortu du, ERDIZKA dakitenen % 79 k eta GAIZKI dakitenen % 64,7 k. Baina komenigarria dela erantzun dutenak % 3,9 dira ONGI dakitenen artean, % 15,5 berriz ERDIZKA dakitenen artean eta % 26,5 GAIZKI dakitenen artean. ONGI eta GAIZKI dakitenen artean inork ez du aitortzen beharrezkoa ez denik; ERDIZKAKoen artean berriz 2 k (% 0,6). ONGI dakitenen artean inork ez du erantzun kaltegarria denik ere, baina ERDIZKA eta GAIZKI dakitenen artean 4 dira kaltegarritzat jotzen dutenak.

14-26: Lehen bezala batuaren ezagupidea hiru mailatan banaturik, batuzko testuak egokiak ala desegokiak diren gal-

deren arteko korrelazioak hau ematen du: ONGI dakitenen % 55,2 k, ERDIZKA dakitenen % 44,8 k eta GAIZKI dakitenen % 29,4 k egokiak direla aitortzen dute, eta ONGI dakitenen artean % 8,8 k, ERDIZKAKoen artean % 4,6 k eta GAIZKI dakitenen artean % 8,8 k desegokiak direla aitortzen dute. Eritzirik eza % 5 da ONGI dakitenen artean, % 12,1 ERDIZKA dakitenen artean eta % 38,2 GAIZKI dakitenen artean.

14-27: Euskara batuaren ezagupidea eta euskalkizko testuen premia korrelazioan ipintzean kopuru hauk agertzen dira: ONGI dakitenen artean % 33,7 k beharrezkoak direla aitortzen du eta % 61,3 k ezetz diote. ERDIZKA dakitenen artean % 52,6 k beharrezkotzat jotzen dituzte eta % 38,8 k ez; eta GAIZKI dakitenen artean, % 67,6 k beharrezkotzat jotzen dituzte eta ezetza % 23,5 ek soilik ematen du.

Bigarren inkesta Hego Euskadiko ikastoletako zuzendari multzo bati zuzendu zaio. Guztira 99 zuzendariren erantzunak jaso dira. Berauen banaketa honela agertzen zaigu: Gipuzkoan 52, Nafarroan 20, Bizkaian 19 eta Araban 8.

01-10: Lehen galderak zer erabaki hartu duen ikastolak euskara batuari buruz eskatzen du. Euskara batua erabiltzeko erabakia hartu dutenak % 79 dira; ez erabiltzea espreski aipatzen dutenak % 3; erabakirik hartu ez dutenak ez alde ez aurka % 14 dira, eta besterik diotenak % 4.

Datu hau berau probintziaka aztertzen badugu, Araban Gipuzkoan eta Nafarroan ez erabiltzearen aldekorik ez da batere agertzen, eta Bizkaian aldiz 3 agertzen dira bertoko % 15,8 suposatzen dutelarik.

01-19: Erdaldun familietatik datozen hurrekin zer eratako hizkuntza erabiltzen duten galdetzean, informaziorik eza % 13 da eta nolabait batua erabiltzen dutenak % 82. Multzorik nagusienak (% 57) mintzatzean, irakurtzean eta idaztean bateratsu erabiltzen du euskara batua.

01-20: Erdaldun familietatik datozen hurrekin euskalkia erabiltzen den galdetzean berriz, informazio eza % 79koa da. Irakurtzerakoan eta idazterakoan inork ez du erabiltzen. Ikus daitekeenez mintzatzea denaz bezain batean agertzen da euskalkiaren erabilpen nabariena (% 6).

01-21: Irakasle, guraso eta haur euskaldunen aldetik euskara batuarengatik eragozpenik nabarmendu al den galdetzean, % 72 k ezetz erantzun du; % 27 k baietz eta erantzun

nik eza % 1 ekoa da. Probintzia banaketari dagokionez, eragozpen tasa handiena Bizkaiak eskaintzen du (% 68,4) eta txikiena berriz, Nafarroak (% 5).

01-22: Zer eratako eragozpenak dauden irakasleen aldetik batua erabiltzeko eta berauei buruzko arrazoiak eskatzean, informaziorik eza % 77koa da. Aipatzen diren arrazoiatarik nagusiena "ezagupiderik eza" da (% 6), "euskalki desberdintasuna" k % 3 ematen du.

01-23: Gurasoen aldetik batuak dituen eragozpenei buruzko galdera egitean eman diren daturik garrantzizkoenak Bizkaikoak dira. Euskalki desberdintasunak eta ezagupiderik ezak bien artean % 32 suposatzen dute; informaziorik eza % 31,6koa da eta indeterminazioa % 26,3.

01-24: Haurren aldetik batuari buruz dauden eragozpenez galdetzean berriro ere Bizkaikoak dira, eta lehengoentzako zifrak aurkitzen ditugu.

01-25: EGBko testuei buruz zer eritzi duten galdetu zaientzako honako erantzun hau jaso dira: % 66k batuan bakarrik behar direla erantzun du. Euskalkiz bakarrik behar direnik inork ez du erantzun. Bietan behar direla erantzun dutenak % 7 suposatzen dute. Eritzirik eza % 3 da eta indeterminazioa % 23.

Batuzko eta euskalkizko testuak, bietakoak behar direla erantzun dutenen artean, Bizkaiak ematen du zifrarik garrantzizkoena (% 21,1); Gipuzkoak % 5,8.

Batuan bakarrik behar direla erantzun dutenen artean Gipuzkoak % 84,6 eta Bizkaiak % 57,9 suposatzen dute, probintzia bakoitzaren barruan.

01-26: Batua erabiltzearen alde zenbat guraso agertzen den galderari erantzutean informaziorik eza % 45 ekoa da; % 100 alde daudenak % 31 dira; % 80 % 6, eta hortik behera % 9 guttien artean % 9 suposatzen dute.

01-30: Euskara batua finkatzeko eta zabaltzeko zer premia ikusten duten galdetzean % 81 ek irakasleen prestakuntza aipatzen du garrantzizko beharrian bezala, eta honetan ez da agertzen ezberdintasunik probintziaka. Ondoren, testuak egokitzea % 77. Hala ere, euskara batua komunikabideetan erabiltzearen garrantzia agertzen da aurreko bi premia hauen gainetik (% 84).

GEHIGARRIA

(01-10 en ondoren)

34-10: Batua erabiltzeko erabakia zenbatek espreski hartu duen galdetzean, % 78 k erantzun du positiboki; % 14 k ez du erabakirik hartu, eta % 3 k soilik erantzun du ez erabiltzeko erabakia hartu dutelakoa. Besterik erantzun dutenak % 4 dira.

ZUZENDARIEK LIBREKI AGERTU DUTEN ZENBAIT ERITZI

Zenbait galderatan inkestak berak espreski galdetzen zuenaz aparte, eritzi batzu emateko aukera izan du inkesta-tuak. Ondoren probintziak eritzi hauen laburpen bat egiten ahaleginduko gara. Gehienbat agertzen diren kezken bilduma orokor bat eginez, ARABAK erantzun bakarrez hau dio: "Euskara batua irakasteko asmoa eta joera ba dagoela, baina hau honela gertatzea gehienbat andereñoaren eskutan dagoela, eta herri txikietan oraindik eskolaurrea besterik ez dagoela".

GIPUZKOARI dagokionez, euskara batuaren garrantziaz eta presentziaz zifra argiak eta esanguratsuak daudelarik, mintzatze mailan, irakasleek berek duten jokabide aski zehaztugabearengatik ez da oso erraza gertatzen euskara batu mintzatu honen erabilpena determinatzea. Irakasleen artean maila desberdinak daude euskalkitik baturanzko prozesu eta beste eldetik, kontuan hartu behar da haurra batuz mintzatzera bortxatzen ez delakoa.

Honen antzeko zerbait agertzen da NAFARROAKO eritzi-tan ere.

BIZKAIKO eritziak aztertzean gailen agertzen den kezka euskalkitik baturanzko pausuak pixkanaka eman beharra da, haur euskaldunei dagokienean batipat. Herriak darabilen euskara kontutan hartu beharra behin eta berriz azpimarkatzen da, bien galerarik gerta ez dadin.

Hirugarren eta azken inkesta erdal ikastetxe eta eskole-tako euskararen 27 irakasleri zuzendu zaie, eta Gipuzkoan soilik burutu da.

25-30: Zenbat haurrek euskara batuan ikasten duten galdetzean, 24 irakaslek positiboki erantzun dute (% 88,9); 2

k (% 7,4) euskalkian, eta 1 ek soilik erantzun du besterik (% 3,7).

01-04: 27 irakasle hauetarik % 61,5 magisterio tituludunak dira; % 15,4 lizentzistua, eta gainerakoak beheragoko ikasketa mailak dituztenak.

01-05: Euskal tituluari dagokionez, 16 (% 59,3) tituluren baten jabe dira; 11 (% 40,7) D titularen jabe; 1 (% 3,7) B titularen jabe, eta 4 (% 14,8) beste tituluren baten jabe.

01-07: 27 irakasle hauetarik, 23 (% 85,2) euskaldun zaharrak dira, eta 4 (% 14,8) euskaldun berriak.

01-11: 15 irakaslek (% 55,6) erdaldunei irakasten diete euskara; 2 k (% 7,4) euskaldunei, eta 9 k (% 33,3) euskaldunei eta erdaldunei batera.

01-12: Gaiak euskaraz irakasteari dagokionean, 7 soilik (% 25,9) dira baietza eman dutenak; beraz, 20 dira (% 74,1) euskara soila irakasten aritzen direnak.

01-32: Euskara batuaren ezagupideari dagokionez, 14 (% 51,9) dira ONGI dakitela erantzun dutenak; beraz, erdia baino gutxiago, 13 (% 48,1) ERDIZKA dakitela aitortzen dutenak.

01-33: Euskara batuaren ezagupidean, zer eratako hutsuneak dituzten galdetzean, 11 k (% 40,7) aditza aipatzen dute; 5 ek (% 18,5) sintasia eta denetarik esaten dutenak 6 (% 22,2). Oro har, hizkuntzak orokorki sortzen duen zailtasuna eta aditza eta sintasiarenak % 24 ko zailtasun tasa ematen du.

01-36: Euskara batua beharrezkoa dela aitortzen dutenak 21 (% 77,8) dira. Komenigarritzat 5 ek (% 18,5) jotzen dute. Inork ez du esaten beharrezkoa ez denik edo eta kaltegarria.

01-37: Euskara batuaren beharrezkotasunaren arrazoiak eskatzean, kultur modernorako tresna izate arrazoiak aipatzen dute 10 ek (% 37), eta euskararen iraupen arrazoiak 2 k (% 7,4), eta bi arrazoiok batera 14 k (% 51,9).

01-40: Haur euskaldunei batua irakasteen hizkuntzak eragozpenik sortzen duen galdetzean, informaziorik eza % 55,6 koa da; BAI erantzuten dutenak 6 (% 22,2), eta EZ erantzuten dutenak 5 (% 18,5).

01-41: Batua euskaldunei irakasteak nolako zailtasuna sortzen duen galdetzean, informaziorik ezak % 71,4 suposatzen du. Euskalkiarekiko diferentziak % 14,4; beraz, hauxe gartatzen da zailtasun nabarmenena.

01-42: Haur erdaldunei batua irakastean hizkuntzak eragozpenik sortzen duen galdetzean berriz, informaziorik eza % 7,4 da. Eragozpenik ez dagoela aitortzen dutenak 20 (% 71,4) dira, eta 1 ek bakarrik aipatzen du eragozpena (% 3,7). Indeterminazioa % 14,8 da.

01-44: Euskara batuzko testuak nolakoak diren galdetzean 14 k (% 51,9) egokiak direla aitortu du; 1 ek (% 3,7) desegokiak direla esan du; eritzirik eza eta beste erantzunak bateraturik % 44,4 ko tasa gertatzen da.

01-45: Euskalkizko testuen premiarik ikusten al duten galdetzean, 15 ek (% 55,6) ezetz erantzun dute; bai erantzun dutenak 6 dira (% 22,2); erantzunik ezaren tasa 22,2 da.